

Zpravodaj AMČR 2 (3. 11. 2017)

Vážení uživatelé AMČR,

chtěli bychom Vám tímto poděkovat, že aplikaci AMČR aktivně používáte a podílíte se tak na vytváření společného archeologického informačního korpusu. AMČR funguje již pět měsíců a za tuto dobu do ní bylo zaregistrováno téměř 300 uživatelů na pozici archeologa a zapsáno více než 6 tis. projektů a samostatných akcí. Jde však o nový systém, u kterého je třeba nastavit společné standardy pro zápis dat a jejich kontrolu před archivací. Důsledným vyplňováním správných a kompletních údajů usnadníte práci nejen pracovníkům, kteří tuto kontrolu provádí, ale i sami sobě, protože se tak budou minimalizovat případy, kdy Vám budou záznamy vráceny se žádostí o doplnění či opravu.

Drobné opravy či úpravy v záznamech (překlepy, malý posun PIAN, drobné doplnění informací do formulářů z příložené dokumentace či NZ apod.) provádějí archiváři AMČR samostatně; jejich kapacity jsou však omezené. Proto je občas nutné vrátit záznam k opravě či doplnění; většinou jde o projekty/akce, u kterých některé z požadovaných údajů chybí nebo si vzájemně odporují. Naším cílem není Vás dále zatěžovat administrativou, ale **získat a uchovat co nejpřesnější a nejúplnější údaje o realizovaných archeologických výzkumech, které budou v systému archivovány a které budou do budoucna volně využitelné k odborným účelům.**

Následující soubor doporučení vychází z našich dosavadních zkušeností a Vašich podnětů. Pro lepší přehlednost je text rozčleněn do základních tematických okruhů a jednotlivých bodů.

1. Členění projektů a akcí

- Archeologický projekt (např. dálniční obchvat) může být **rozdělen na několik akcí** (výzkumů), vedených různými vedoucími, na různých katastrech a/nebo různými metodami. Záznam akcí by měl respektovat ve všech ohledech skutečnost, jak výzkumy proběhly.
- Pokud jsou v souvislosti s terénní akcí (např. plošným odkryvem) provedeny speciální průzkumy a měření (např. detektorem kovů, geofyzikou apod.), je vhodné tyto doprovodné činnosti evidovat jako další akce téhož projektu (a nejen jako „vedlejší typ akce“). Tím se totiž otevírá možnost uvést na příslušném místě jméno jejich vedoucího a typ akce, připojit k nim expertní posudky apod., což následně usnadní vyhledávání v databázi.

2. Vyplňování popisných údajů

Správnému vyplnění všech údajů prosím věnujte maximální pozornost, a to zejména:

- V kartě PROJEKTU v poli **Podnět** uvádějte srozumitelný a významově neprázdný údaj. Z tohoto údaje by mělo být zřejmé, co bylo podnětem k archeologickému výzkumu. Příklad:
 - místo údaje „Ohlášení“ uveďte raději „Stavba rodinného domu.“
- Zvažte, **kdo vyplňuje** záznam o projektu/akci. Jde-li o jinou osobu, než je vedoucí projektu či akce, je třeba počítat s tím, že v případě vrácení záznamu bude úprava očekávána od osoby, která záznam zapsala a tato osoba musí případné doplňující informace získat od odpovědných pracovníků v dané organizaci. Z pochopitelných důvodů se nemůže archivář AMČR sám obracet na více osob ve věci jedné akce a zjišťovat stav věci.
- Ve formuláři AKCE pozorně zkontrolujte **předvyplněná pole**. Formulář AKCE obsahuje některá pole, která se automaticky přepisují z formuláře PROJEKTU. Předvyplnění slouží k usnadnění práce, aby

se totožné údaje v obou kartách nemusely vyplňovat opakovaně. Přepsané údaje je však nutné zkontrolovat a provést případně jejich editaci, pokud se liší od skutečnosti, nebo nejsou dostatečně srozumitelné. Stejně tak je třeba u předvyplněných polí s hesláři provést jejich kontrolu a případnou změnu podle skutečnosti. Příklady potřebných oprav:

- katastr akce nemusí odpovídat (hlavnímu) katastru projektu;
 - lokalizace projektu byla proškrtnuta („-“), proškrtnutí u akce by mělo být vymazáno;
 - automaticky bylo doplněno „Parc. č.“, ale číslo parcely není známo.
- Dbejte na základní formální úpravu dat. Např.:
 - údaje v polích s textem začněte velkým písmenem a na konci udělejte tečku;
 - v textových polích dodržujte zásady pravopisu a interpunkce.
 - Při popisování přiložených DOKUMENTŮ vyplňte správně **Typ dokumentu**, tj. podle potřeby změňte přednastavené hodnoty. Např.:
 - fotografie plochy nebo plánek výzkumu nepředstavují nálezovou zprávu, ale jen přílohu ZAA/NZ (zejména pokud zaškrťaváte „Odeslat ZAA jako NZ“).

3. Lokalizace a PIAN

- Lokalizaci terénních zásahů vyplňujte s důrazem na přesnost a srozumitelnost. Ze slovní lokalizace by mělo být jasné, kde se terénní zásah odehrával (např. číslo parcely, název ulice, číslo popisné nebo jiný jednoznačný slovní popis). Bez něj totiž nelze při následné kontrole ověřit prostorové vymezení (PIAN). Problémy činí případy, kdy např.:
 - jako lokalizace je uveden jen údaj typu „Intravilán“;
 - je uvedeno jen jméno ulice, která prochází celým městem.
- Lokalizaci uveďte podle skutečného rozsahu, a nikoliv podle předběžných či rámcových podkladů (např. od investora stavby). Např.:
 - přípojka kabelu pro parcelu X vede přes parcelu Y. V projektu totiž může být uvedeno číslo parcely, na kterou přípojka směřuje, výzkum ale proběhl na parcele druhé;
 - pokud výzkum proběhl na více parcelách a lokalizace je uváděna výčtem parcel (což je jedna z možností), je třeba uvést výčet úplný – není možné uvést jen jednu a poznámku „a další“, tři tečky apod.
- Vytyčený PIAN by měl svým tvarem co nejvíce odpovídat rozsahu provedené akce. Tedy:
 - pokud jde např. o výzkum v inženýrských sítích v intravilánu města či vesnice, neměl by být PIAN vyznačen jako polygon přes celé území nebo bod v jeho středu, ale jako linie v trase provedené akce;
 - při vytváření PIAN ve formě linií je vhodné vytvářet výslednou geometrii tak, aby se v rámci jedné dokumentační jednotky linie nekřížila. Např. při rekonstrukci inženýrských sítí je vhodné rozdělit dokumentační jednotky podle jednotlivých ulic, kdy všechny tyto dokumentační jednotky budou označeny jako „Negativní zjištění“. Tyto dílčí dokumentační jednotky se pak křížit již mohou. Alternativou je i liniové stavby vymezovat jako polygonální prvky, pak problém s křížením nenastává. V případě vymezení liniové stavby polygonem, musí tento polygon odpovídat skutečnému rozsahu stavby a nikoliv např. zahrnout do polygonu celé jádro obce.

4. Samostatné akce

- Pro zprávy o akcích, které nemají charakter projektu, je vhodné (a jednodušší) použít modul SAMO-STATNÉ AKCE, nikoliv Projekty. Týká se to např.:
 - náhodných nálezů;
 - starších výzkumů a
 - podle okolností i některých nedestruktivních či málo destruktivních výzkumů, např. povrchových sběrů (jako akci je vhodné evidovat každý polygon – naleziště).

5. Negativní akce

- I v záznamu negativních akcí vyplňujte údaje přiměřeně přesné a úplné. Mimo výše zmíněných bodů jde např. o:
 - Uvedení Typu akce (často necháváno nevyplněné, příp. vyplněno jako „bez okolností“). Je nepravděpodobné, že by autor záznamu nevěděl, o jaký typ akce šlo. V této souvislosti lze upozornit na to, že „negativní zjištění“ logicky nemůže proběhnout na akci „bez okolností“, protože akce bez známých okolností buď nálezy neposkytla (a v tom případě není evidována), nebo není negativní.
- I u negativních akcí je vhodné přiložit situační plán zásahu jako přílohu ZAA. Pokud totiž dojde např. ke změně číslování parcel, při kontrole PIAN není žádná opora pro jeho potvrzení. Nejde o povinnost, ale zvláště u větších zásahů může být taková informace v budoucnu velmi užitečná.
- Pokud ZAA negativního zjištění nahrazuje nálezovou zprávou, charakterizujte alespoň stručně do poznámky daný terénní zásah, tj.:
 - uveďte např. rozsah a hloubku terénního zásahu (skrývky apod.). Je rozdíl, zda v daném místě proběhla obnova inženýrských sítí v trase jejich předchozího uložení, skrývka travního drnu pro rekonstrukci zeleně, přípojka kabelu nízkého napětí k rodinnému domu, výkop základových pasů pro rodinný dům, nebo rozsáhlejší skrývka zasahující až do podloží.

6. Nálezová zpráva a ZAA

- Nálezová zpráva musí odpovídat oborovým standardům (viz <http://www.arup.cas.cz/?cat=601>; v nejbližší době bude instrukce aktualizována). Platí, že:
 - rozsah NZ by měl být úměrný rozsahu provedené akce;
 - informace vyplněné v AMČR se musí shodovat s údaji v přiložené NZ – neměly by se např. lišit druhy komponent či jejich datace.

7. Popis komponent

- Při popisu komponent v systému AMČR musí být každá komponenta zapsána samostatně. Nelze např.:
 - vytvořit komponentu s datací „zemědělský pravěk nesp.“, a jednotlivá období vložit souhrnně do rubriky „Přesná datace.“ Pole Přesná datace slouží k případnému doplnění přesnějších údajů, např. „LnK IIb“, „1315-1325“ apod.
- Různé prostorově a obsahově vymezitelné areály stejného období by neměly být zapisovány jako jedna komponenta, např.:
 - skupina sídlištních objektů a hrobů na stejném místě tvoří dvě komponenty;
 - jinak tomu je jen u aktivit dílčích, „přidružených,“ např. u pohřbů v sídlištních jamách, výrobním odpadu v domě apod. V takových případech lze situaci popsat jako jednu komponentu s více aktivitami.
- Je třeba dbát na logiku definice komponent a vyhnout se chybám vyplývajícím ze záměny areálu za celkový kontext nálezu, tedy:
 - je-li prozkoumána eneolitická polozemnice v prostoru středověkého hradu, nejde o komponentu „eneolit-hrad“, nýbrž „eneolit-sídliště nesp.“!
- V záznamech o velkoplošných výzkumech pochopitelně nelze vyplňovat úplný výčet a přesné počty objektů a předmětů, nicméně je vhodné na údaje o nemovitých a movitých artefaktech nerezignovat a do příslušné tabulky u komponenty je zapsat. I tyto údaje by měly odpovídat informacím uváděným v NZ. Nemusí (nemůže) jít o úplný výčet, ale nemělo by jít ani o náhodný, nesystematický výběr. Správný přístup spočívá ve výběru hlavních charakteristických prvků, tedy např.:
 - zahloubené objekty nesp., (polo)zemnice, hroby, příkop;
 - zlomky keramiky, zvířecí kosti, meč, mince, kadlub.

- Kvantifikace vybraných nálezů by měla odpovídat rozsahu výzkumu a celkovému počtu nálezů:
 - u větších souborů se doporučuje užít orientační kvantifikátory („x“, „xx“ pro stanovení řádu jednotek, desítek atd.);
 - v případě jednoho hrobu se třemi nádobami je vhodné uvést přesná čísla.

8. Software

V posledních dnech může mít řada z Vás obtíže s nefungující ikonou AMČR, a to z důvodu aktualizace platformy Java. Do často kladených otázek, resp. do dokumentu s řešením častých obtíží (http://www.archeologickamapa.cz/downloads/AMCR_reseni_potizi.pdf) jsme přidali návod na vyřešení tohoto problému. Bohužel, situace se bude opakovat s každou novou verzí Java, důvodem je ne zcela šťastný způsob aktualizace Java, kdy dochází ke vzniku nových umístění na disku počítače.

9. Uživatelské účty

Začínají se množit případy, kdy v důsledku změny okolností na pracovišti je třeba upravit přílohu Dohody o užívání AMČR, která obsahuje výčet uživatelských účtů s oprávněním archeologa. Abychom mohli změnu provést, je třeba Dohodu vždy aktualizovat. Pro usnadnění celého procesu byl na web AMČR umístěn dokument s formulářem, pomocí kterého lze ARÚP/ARÚB (podle územní příslušnosti) dát na vědomí změny v oprávněných osobách uvedených v Dohodě. Každá podobná změna musí být potvrzena statutárním orgánem pracoviště, opatřena podpisem a razítkem.

Formulář (ARÚP): http://www.archeologickamapa.cz/downloads/dodatek_AMCR_ARUP.doc

Formulář (ARÚB): http://www.archeologickamapa.cz/downloads/dodatek_AMCR_ARUB.doc

10. Spolupráce uživatelů AMČR s ARÚP/ARÚB

AMČR se nadále rozvíjí a v závislosti na tom je třeba rozvíjet i vzájemnou spolupráci na jejím vytváření. Proto nás při jakýchkoliv nejasnostech, dotazech či podnětech neváhejte kontaktovat na emailech amcr@arup.cas.cz, resp. amcr@arub.cz.

Děkujeme za spolupráci!

Tým AMČR

(Oddělení informačních zdrojů a archeologie krajiny ARÚ Praha, Archiv ARÚ Brno)